

Verslag jubileumbijeenkomst Vereniging Friese Gemeenten op maandag 11 september 2017

Door: Hedwig Terpstra, Notuleerservice De Griffel

Dit jaar is het precies 100 jaar geleden dat de Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) werd opgericht. Om dit heugelijke feit te vieren is op maandag 11 september een speciale jubileumbijeenkomst gehouden in Stadsschouwburg de Harmonie te Leeuwarden. Uitgenodigd zijn burgemeesters, wethouders, secretarissen, raadsleden en griffiers van de Friese gemeenten, het college van Gedeputeerde Staten en de leden van Provinciale Staten van de provincie Fryslân, en personen en organisaties uit het netwerk van de VFG. Tijdens het plenaire jubileumprogramma staan verleden, heden en toekomst centraal. Er wordt teruggeblikt op hoe de VFG en het Friese lokale bestuur zich de afgelopen honderd jaar hebben ontwikkeld, maar tegelijkertijd wordt vooruit gekeken naar de toekomst. Wat zijn de kansen en uitdagingen voor het Friese lokale bestuur de komende jaren, zowel binnen de eigen provincie als in Den Haag? En wat is daarbij de gewenste rol van de VFG?

De inloop van de bijeenkomst is in de foyer van De Harmonie met koffie, thee en oranjekeek. Om 15.00 uur is de start van het plenaire deel van de bijeenkomst. Mensen worden ontvangen in de bovenzaal van de Harmonie met sfeervolle pianomuziek van Menno Beijer. Na zijn muzikale inleiding neemt gastvrouw Marijke Roskam het woord. Allereerst feliciteert zij de VFG met haar 100-jarig bestaan. Er kan getwitterd worden met de hashtag #VFG100jaar.

Mentimeter

Met het programma Mentimeter kunnen de aanwezigen met hun mobiele telefoon antwoord geven op vragen. Eén van de vragen is: "Wat is de komende jaren de grootste uitdaging als het gaat om lokaal bestuur?" Hayo Apotheker, burgemeester van Súdwest-Fryslân, geeft als antwoord: "Herindelen, dat acht à tien gemeenten in Fryslân met de provincie goede dingen doen." Marijke Roskam vraagt wat hij zelf het lastigst aan die herindeling vindt. De heer Apotheker vindt dat men niet bang moet zijn voor herindeling, omdat na een jaar blijkt dat er veel voordelen zijn, dat met een inhoudelijke agenda een regionaal gebied aangestuurd kan worden. Hij zegt: "Vijf gemeenten zijn in 2011 samengevoegd in de gemeente Súdwest-Fryslân. Er zal nog een opdeling van de noordelijke buurgemeenten plaatsvinden in 2018. De gemeente kan mede model blijven staan voor fusies tussen andere gemeenten. Daarmee zal een mooi kwartiersgewijs Fryslân ontstaan, zonder te discussiëren over het creëren van één noordelijk landsdeel. Juist de Friese agenda is zo intens dat een sterk provinciaal bestuur met tien krachtige gemeenten toonaangevend in Nederland kan zijn." Andere antwoorden op deze Mentimeter-vraag zijn: "Sneller knopen doorhakken" en "Verbinding met de inwoners houden".

Vraaggesprek met Tjeerd van der Zwan en Ferd Crone

Hierna volgt een kort vraaggesprek met Tjeerd van der Zwan, voorzitter van de VFG en burgemeester van Heerenveen en Ferd Crone, VNG-bestuurslid en burgemeester van gastgemeente Leeuwarden. Marijke stelt hen dezelfde vraag: "Wat is de grootste uitdaging?" Tjeerd van der Zwan geeft als antwoord: "De ontwikkeling van de lokale democratie. Gemeenten worden steeds meer het eerste aanspreekpunt als het gaat om het overheidsoptreden in Nederland. Het bewaken van de democratische legitimiteit zie ik daarbij als één van de belangrijkste opgaven. Een opgave van de VFG is: hoe zorg je nu dat de goede voorbeelden worden gedeeld? In september is er een groot festival 'Lokale Democratie' en daar worden die voorbeelden gepresenteerd. In Fryslân zijn veel mooie initiatieven op het gebied van lokale democratie. In Heerenveen bijvoorbeeld moet een van de oude wijken helemaal opnieuw ingericht worden. Door middel van loting zijn inwoners van de wijk geselecteerd, die kunnen meepraten met de gemeente over de ontwikkelingen, want zij weten het beste wat zij willen in hun dagelijkse leefomgeving."

Ferd Crone geeft aan dat hij sneller knopen doorhakken als een uitdaging ziet. Via het sociaal domein zijn gemeenten dichterbij de wijk gekomen. Hij heeft goede ervaringen met wijk- en dorpensteams. "Die teams moeten elkaar nu zien te vinden, en samen met buurtondernemingen moeten mensen geholpen worden en moet het leven in de wijk prettiger worden." Marijke vraagt hoe je voorkomt dat dat een vrijblijvend agendapunt is. Ferd Crone geeft aan dat men beslissingen moet durven te nemen. Hij zegt: "Van een aantal van 33 gemeenten in Fryslân gaan we naar minder dan twintig. Desondanks moet er samengewerkt worden tussen gemeenten. Geen grote gemeente kan het alleen zonder regio en omgekeerd."

De heer Van der Zwan merkt op dat de meningen tussen gemeenten over het beleid vaak verdeeld zijn. En dat de VFG wat dat betreft vooral op het proces zal moeten sturen. Marijke vraagt hoe je van een silodenkende organisatie naar de netwerkorganisatie gaat. De heer Van der Zwan geeft aan dat dat een discussiepunt is bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Hij zou de VNG het advies willen geven om vooral ook te kijken naar de provinciale afdelingen. "Bij de opvang van vluchtelingen en statushouders is er een prachtig netwerk gevormd door de VFG, samen met de Veiligheidsregio en de provincie om te kijken hoe de crisisopvang in Fryslân goed georganiseerd kan worden en hoe de integratie van statushouders verloopt. In het sociaal domein lag een grote decentralisatieopgave. Een aantal wethouders in Fryslân heeft een netwerk gevormd om de knelpunten te bespreken." Marijke vraagt op welke punten het wringt. Van der Zwan noemt het herindelingsdossier en de grote bestuurlijke drukte in Fryslân. Hij zegt: "Het proces van herindeling moet verdergaan en bijvoorbeeld rond Drachten en Heerenveen zijn nog wel wat slagen te maken. Kan de VFG dat proces faciliteren zonder dat op inhoud de link wordt gelegd?"

De heer Crone noemt de energietransitie, waarvoor een eerste plan met scenario's gemaakt is. "Het is evident dat stad en platteland elkaar nodig hebben, niet alleen voor mobiliteit maar ook voor opwekking van energie. Samen met ondernemers, de provincie en het waterschap wordt gekeken naar oplossingen. Dan merk je dat de kennis verdeeld is over de verschillende organisaties. Als men elkaar gunt dat die kennis gedeeld wordt, dan kunnen er scenario's bedacht worden waaruit de bestuurders kunnen kiezen, en dat gebeurt nu te weinig." Vanuit de inhoud wil hij graag meer overlegtafels hebben met mandaat.

Marijke vraagt hoe Crone en Van der Zwan aankijken tegen de belangenbehartiging in Den Haag. Ferd Crone noemt het feit dat hij en Van der Zwan beide deel uitmaken van het VNG-bestuur en dat zij op die manier heel goed de Friese belangen kunnen behartigen. "Landelijk gezien loopt Fryslân voorop met projecten in het sociaal domein en op het gebied van de energietransitie." Tjeerd van der Zwan noemt Ferd Crone een enorme lobbyist met uitstekende contacten in Den Haag. Hij zegt: "De VFG is gehuisvest in het stadhuis van Leeuwarden, op termen waarop een ander niet binnenkomt, en ook op andere terreinen steunt de hoofdstad van Fryslân de Vereniging van Friese Gemeenten en dus de andere Friese gemeenten heel erg." Van der Zwan bedankt Crone voor die houding en hoopt dat hij die nog vele jaren kan volhouden. Ferd Crone merkt op dat de VFG soms te lief is en nog niet aan tafel zit met de formateurs en dat de Friese gemeenten de financiële speelruimte moeten krijgen voor de uitvoering van het sociaal domein.

Marijke vraagt ten slotte aan de heer Van der Zwan: "Als voorzitter van de VFG ga ik nog beter werken aan...?" Hij antwoordt: "... de profilering van de gemeente als eerste overheid voor de burgers."

Terugblik 100 jaar VFG door Bearn Bilker, burgemeester Kollumerland c.a.

Marijke geeft het woord aan geschiedeniskenner bij uitstek, de heer Bearn Bilker. Hij heeft zich afgevraagd waarom in de Eerste Wereldoorlog de Vereniging Friese Gemeenten werd opgericht. Veel activiteiten werden in die tijd belemmerd door de oorlogsvraagstukken. Bilker vertelt: "De directe aanleidingen waren: de betekenis van de werkloosheidsverzekering en de bemoeienis van de

gemeentebesturen daarmee, en onderlinge risicoverzekering van de ongevallenverzekering van de gemeentewerkers aan de Centrale Werkgeversrisicobank te Amsterdam. De directe aanleiding was eigenlijk: het bevorderen van de gemeenschappelijke aankoop van de benodigde turf voor de gemeenten. 22 gemeenten werden meteen lid van afdeling Fryslân van de VNG en binnen een jaar waren het er al 26. De eerste voorzitter van de VFG was de heer J.H.H. Piccardt, burgemeester van Wonseradeel. Zijn borstbeeld staat in Groningen. Uit de stukken blijkt dat het gemeenschappelijk belang voorop stond, zoals grondberging bij slatting van vaarten, een uniforme regeling in Fryslân voor het bevesten van de gemeentewateren, onderling hulp tonen bij de brandweer bij het blussen van branden en het doen uitgeven van gemeentedrukwerken. In 1921 komen er nog zes gemeenten bij, waaronder Leeuwarden. De discussie die door de jaren heen steeds terugkomt gaat over de aanleg van wegen, want er komt steeds meer modern verkeer. In 1930 zijn alle gemeenten eindelijk lid, behalve Dantumadeel en Schiermonnikoog. De voorzitter is dan al jaren de heer Pals, burgemeester van Menaldumadeel. De gemeenten kopen nu steeds meer gezamenlijk in: basalt, ballast, grint, zand, wegenteer en asfalt en dat werd uitgebreid met: aanschaf van drukwerk, kantoorbehoeften, leerboeken van scholen en uniformen van landwachters. In 1938 wordt Pals herbenoemd als voorzitter en de heer Falkena, burgemeester van Heerenveen, wordt vicevoorzitter. Een kwestie van patiëntenopname in ziekenhuizen kwam nu op de agenda. Er moest controle komen op ziekenhuisopnames en vooral de duur daarvan. De kwestie bleef hangen tot de Tweede Wereldoorlog en toen hoefde het niet meer.

In de Tweede Wereldoorlog is de afdeling Fryslân van de Nederlandse Gemeenten non-actief. De voorzitter, Pals, was in augustus 1940 gestorven en de nieuwe voorzitter is mr Sybrand van Haersma Buma. Hij is dat maar kort, want vanwege zijn verzet tegen de Duitse overheersing wordt hij gevangen genomen en komt om in concentratiekamp Neuengamme in december 1942. Ook de secretaris van het verenigingsbestuur, de heer Haitsma, kwam om het leven in de oorlog, pal voor de bevrijding in 1945 in Duitsland, want hij zat heel diep in het verzet. De heer Israëls, gemeentesecretaris van Smallingerland en lid van het bestuur, was ook naar Duitsland vervoerd maar kwam weer terug. In de oorlog hadden de heer Falkena en de heer Bakker, een ambtenaar van de gemeente Leeuwarden, het waarnemerschap van de Friese afdeling op zich genomen, zij het slechts oppervlakkig. Na de oorlog komen de gemeenten weer samen en dat is op 27 september 1946. Er werd gesproken over het thema wederopbouw, de centrale gasvoorziening en de organisatie van de politie. De nieuwe burgemeester van Heerenveen, de heer Kuperus, wordt benoemd tot voorzitter. Dantumadeel was nu lid geworden en prompt werd burgemeester Van der Herberg bestuurslid van de VFG. In de vijftiger en zestiger jaren valt er weinig te beleven. Er zijn nauwelijks archiefstukken en zes jaar lang bestaat het bestuur uit dezelfde personen. Er komen wel grote vraagstukken aan de orde, zoals woningnood. Voor het eerst is sprake van het thema welzijn.

In 1970 komt er een lijst met 54 organisaties waarin vertegenwoordigers van de Friese gemeenten deelnemen, zoals het Fries orkest, de Kunstbaan Heerenveen, Commissie Woningverdeling. Na zestien jaar voorzitter te zijn geweest treedt de heer Kuperus af. De vraag rijst hoe de gemeenten in de toekomst hun taken het beste kunnen uitvoeren. Nederland wordt meer en meer een verzorgingsstaat en de gemeenten kunnen lang niet altijd voldoen aan de verlangens van de burgers. Samenwerken is dus het parool. In 1975 worden drie regio's gevormd: Fryslân-Noord, Fryslân-Zuidwest en de Friese Wouden. Er komt een regionale brandweer voor drie regio's en drie GGD's en er komen coördinerende taken op regioniveau. De regio's bevallen echter niet omdat ze te ver van de gemeenten af staan. In 1983 en 1985 vindt in Fryslân de grootste herindeling plaats. Er komt een werkgroep: 'De VFG doet van harte mee', onder leiding van gedeputeerde Eringa. De emoties lopen hoog op, her en der zijn acties. De Tweede en Eerste Kamer hakken de knopen door.

Een vraag in Mentimeter voor de aanwezigen: "Op 19 oktober 1983 waren er verkiezingen. Hoeveel bestaande gemeenten werden per 1 januari 1984 heringedeeld in hoeveel nieuwe gemeenten?" Het antwoord is: "Van 21 gemeenten naar negen nieuwe." In Boarnsterhim en Nijefurd zijn lange tijd nog

problemen geweest na de herindeling. Begin jaren negentig was het thema op de ledenvergadering: bestuurlijke vernieuwing in Fryslân. Voorzitter was toen mr. Bernhard van Haersma Buma, de zoon van de vorige. Er komt een bestuurlijk-ambtelijke werkgroep onder leiding van gedeputeerde Akke Brandenburg en een rapport over de bestuurlijke toekomst. Twee rapporten verschijnen, over de herverkaveling van de taken tussen Rijk, provincie en gemeenten. In 1995 kwam een rapport van de stuurgroep bestuurlijke vernieuwing met de titel 'Tuskenspul'. In 1996 werd Peter de Jonge, de nieuwe burgemeester van Heerenveen, voorzitter van de VFG. En in 1997 verscheen het fameuze rapport 'Fryslân Fernijt'. De drie Friese regio's werden opgeheven en daarvoor in de plaats kwam één GGD en één Friese regionale brandweer. De VFG moest overgaan tot een commissiestructuur. Van 1998 tot nu toe is er veel overleg geweest in die commissies, bijvoorbeeld over de iepziektebestrijding, provinsjale himmelaksjes, de brede jeugdzorg in Fryslân, herstructurering VVV's en herstructurering bibliotheekwerk. In 2002 werd na advies van een werkgroep de commissiestructuur weer afgeschaft, want het nadeel was dat in de commissies niet alle gemeenten zaten. In 2002 kwam de positie van het raadslid aan de orde en kwamen er discussies over de democratie en de griffier in het VFG-bestuur. Het rapport 'Lokaal bestjoer yn Fryslân en hoe fierder?' verscheen en ging over knelpunten in de bestuurskracht bij de gemeenten. Er werd gesproken over een gezamenlijke aanbesteding van elektriciteit en groene stroom.

In april 2004 wordt voor het eerst een wethouder voorzitter van de VFG: wethouder Gerrit Krol van Leeuwarden. Dat jaar was het project 'Versterking bestuurlijke organisatie, de eerste stappen naar herverkaveling door herindeling'. Het werk van de VFG bestaat deze jaren verreweg het meest uit overleg, afstemming, lange vergaderingen en deelnames. Op 14 september 2007 is het groot feest in De Lawei in verband met het negentigjarig bestaan van de VFG met 350 aanwezige bestuurders onder leiding van ceremoniemeester Riens Gratama, die pas overleden is. In 2007 worden met de provincie de 'Fryske fiergesichten' besproken, een inventarisatie van ideeën van burgers vooral op het gebied van toerisme en recreatie. Dan komt de aanbesteding van de openbare verlichting op de agenda. Het jaarcongres van de VFG vindt plaats in het jaar 2010. In dat jaar wordt Tjeerd van der Zwan voorzitter van de VFG. De VFG gaat in 2011 aandacht schenken aan cultuur met het oog op 'Fryslân Kulturele Haadstêd 2018'. De vereniging is tot nu bezig met de volgende agendapunten: werk en inkomen, jeugdwerkloosheid, jeugdzorg, opvang en integratie vluchtelingen, positie van het raadslid en democratie en het sociaal domein. Men is continu bezig met het proces van herindeling, op basis van geleidelijkheid en van onderop."

Eén van de conclusies van de heer Bilker naar aanleiding van zijn verhaal is dat de VFG in geen honderd jaar een vrouwelijke voorzitter gehad heeft. Marijke Roskam ziet daarin een belangrijke eerste 'to do' voor de komende honderd jaar.

Gesprek met Arno Brok, CdK Fryslân, en Jantine Kriens, directievoorzitter VNG

Marijke Roskam freget Arno Brok hoe't er de takomst sjocht fan de provinsje as bestjoerslaach. De hear Brok seit dat dat yn it foarste plak in diskusje is foar de provinsjale polityk sels. Hy tinkt dat we yn Nederlân minder yn it format wurkje moatte fan de desintralisearre ienheidssteat, mar mei tolve lykwaardige provinsjes. Hy is fan miening dat eltse provinsje sels de takomst ynfolje moat en dat de provinsje Fryslân yn gearwurking mei de gemeenten en it wetterskip besykje moat de goede dingen te dwaan foar de ynwenners fan Fryslân. Marijke freget wat de kommissaris de kommende tiid al oanpasse wol yn de struktuer. De hear Brok wit dat de provinsjale bestjoeren fierder prate wolle oer de takomst fan it bestjoer. "De belangen fan it Frysk eigene moatte yn it bestjoer bestean bliuwe," seit Brok. Hy fynt dat út De Haach wei mear foech nei de provinsje ta moat. "Dat bestjut ek koartere linen tusken de provinsje en de ynwenners fan Fryslân."

Marijke vraagt mevrouw Kriens hoe de VNG naar de Vereniging Friese Gemeenten kijkt. Zij heeft de indruk gekregen dat Friezen met elkaar een gemeenschap vormen. Marijke noemt het gevleugelde woord 'mienskip'. Mevrouw Kriens noemt daarop het vraagstuk van de vluchtelingenopvang. Zij zegt:

"De VFG had meteen de scholen uitgenodigd om mee te denken over een oplossing van het probleem". Mevrouw Kriens wil de Friezen het advies geven om de regionale identiteit verder uit te bouwen en daar hun kracht in te zoeken, niet op een manier waarbij de ramen gesloten worden, maar waarbij men vanuit die kracht zichzelf laat zien. "Het belangrijkste van 'samen organiseren' is dat je terug naar de roots gaat, namelijk de vereniging. Het gaat erom wat de gemeenten zelf en samen willen doen op het gebied van bepaalde opgaven."

De hear Brok tinkt dat de tema's op it mêd fan it sosjaal domein de kommende tiid noch in wichtige opjefte wêze sille foar de Fryske gemeenten. "Yn Fryslân sil de kommende jierren mear op ynhâld en yn mienskiplikheid mei it wetterskip en de gemeenten dien wurde kinne." Hy tinkt dat der te min Fryske bestjoerders en amtneren binne dy't regelmjittich de belangen fan Fryslân behertigje yn De Haach en yn Europa.

Marijke vraagt mevrouw Kriens wat zij de aanwezigen hier toewenst. Zij wenst de VFG toe dat zij een sterke vereniging blijft, gebaseerd op dat wat er in de gemeenten speelt, dat zij veel 'mienskip' weet te organiseren en dat men met elkaar samen in het VNG-verband sterker is. Ze wijst erop dat de VNG best wil helpen om Fryslân in Den Haag voor het voetlicht te krijgen.

De foarsitter fan de VFG, Tjeerd van der Zwan nimt it kado fan de provinsje Fryslân yn ûntfangst. Kommissaris Brok leit út dat it in kaart is fan Fryslân, sûnder gemeentegrinzen, dy't de totaliteit fan Fryslân sjen lit. Hy hopet dat de kaart in moai plakje krije sil op it kantoar fan de VFG.

Column geschreven en voorgedragen door Sheila Sitalsing, journalist en columnist

Sheila Sitalsing zegt dat ze gecast is als 'iemand uit de Randstad'. Ze komt uit Delft, maar is opgegroeid in een uithoek van het Koninkrijk die zich wel eens met Fryslân vergelijkt: de voormalige Nederlandse Antillen. Sheila: "Gevoelsmatig liggen die twee ver van Den Haag en zijn allebei wel eens bang dat ze over het hoofd worden gezien. In Den Haag raakt men maar niet uitgepraat over een fenomeen waar lokaal bestuur als eerste mee te maken krijgt, namelijk de boze burger. Het Centraal Planbureau zegt echter na peilingen dat het volk veel minder boos is dan het doet voorkomen, maar dat mensen het gevoel hebben dat ze moeten schreeuwen om gehoord te worden. Burgers vinden, zo blijkt uit onderzoeken, dat ze een weinig liefdevolle relatie hebben met de politiek en in het verlengde daarvan met de uitvoeringsorganen van het beleid en met de overheid op alle niveaus.

Waarom is dat zo? De burger weet niet zeker of de boven hem gestelden het goed met hem voor hebben, want hij moet vele formulieren invullen, hij verdwaalt op weg van het ene loket naar het andere, hij wordt soms verzwolgen door bureaucratie. Tjeenk Willink zegt in zijn analyse dat de bron van het ongenoegen toch een zeker falen van het bestuur is en dan vooral de stiefmoederlijke behandeling die de uitvoering vaak ten deel valt." Sheila noemt de film 'I Daniel Blake' als een must-see, over een werkloze oudere timmerman die verstrikt raakt in het regelsysteem. Ze vervolgt: "Politici worden volgens Tjeenk Willink doorgaans voortgestuwd door hun eigen dadendrang en willen het liefst hun eigen fallussymbool neerzetten, op wat voor gebied dan ook. Er ontstaat een wankel stapel van beleid met nieuw beleid en dat sluit niet altijd even goed op elkaar aan en op de uitvoeringsinstanties wordt bezuinigd. Er ontstaan fricties, totdat er een crisis uitbreekt of een horde boze mensen op televisie staat om daar hun gal te spuwen. Er zijn verwachtingen geschapen die niet waargemaakt kunnen worden en daarna blijven burgers ietwat ontredderd achter. Dat moet beter kunnen. Eén van de problemen in de uitvoering is het wankelende vertrouwen van overheden in de eigen burger. Aan de ene kant wil de overheid burgers zelf hun zaken laten regelen. Aan de andere kant wordt er soms zwaar gestraft als regels niet worden opgevolgd. Dat leidt tot frictie en problemen. Er is steeds minder ruimte voor uitvoerende ambtenaren om in de praktijk af te wijken van regels. Beleidsmakers moeten daarom luisteren naar hun eigen uitvoeringsambtenaren. Dan kan het wederzijds vertrouwen misschien weer groeien, door begrijpelijk te zijn naar burgers toe. Wie vertrouwen zaait, die zal vertrouwen oogsten," zo besluit Sheila Sitalsing haar betoog.

De Friese belangen in Den Haag, met Isabelle Diks (GroenLinks) en Aukje de Vries (VVD)

Marijke Roskam heeft een vraaggesprek met de Friese Tweede Kamerleden Isabelle Diks en Aukje de Vries. Ze geeft aan dat Harry van der Molen helaas verstek moest laten gaan. Marijke vraagt Isabelle hoe ze de eerste paar maanden in de Tweede Kamer ervaren heeft. Isabelle geeft aan dat ze eerder al tijdelijk vier maanden in de Tweede Kamer gezeten heeft. Nu moest ze haar werkzaamheden hier uit handen geven en naar Den Haag vertrekken. Ze vindt het een groot compliment dat zoveel mensen haar met voorkeursstemmen hebben gekozen. Ze hield zich hier met Fryslân bezig en doet nu Defensie, buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking, "dus nu gaan we de hele wereld optillen." Marijke vraagt hoe zij daadwerkelijk het Friese belang kan dienen. Isabelle zegt dat ze zich als wethouder van Leeuwarden heel druk gemaakt heeft om de regio te verkopen in Den Haag op een aantal onderwerpen, zoals wonen, afval, energie, klimaat en water. Ze werkte veel samen met ministeries en wil andere bestuurders op te roepen om de samenwerking veel meer vorm te geven. "Als lokale bestuurder kun je echt een rol en functie hebben in de Den Haag," zegt Isabelle. Marijke vraagt of het een goed idee is om met z'n allen in een duurzame bus te stappen. Isabelle betwijfelt of het effectief is om steeds met een groep mensen in een bus te stappen om op een plein in Den Haag actie te voeren. Ze noemt de Friese ambassade. "Iets organiseren met eten en drinken helpt enorm om de aandacht van Kamerleden te krijgen."

Marijke vraagt Aukje de Vries hoe je het beste in Den Haag aandacht kan vragen voor Friese belangen. Aukje vindt het belangrijk dat mensen vraagstukken en projecten concreet maken. "Daarvoor moet wel een relatie opgebouwd worden over een periode van jaren. Je moet mensen in Den Haag kennen en weten waar je terecht moet." Ze noemt de verbreding van de sluis in Kornwerderzand als voorbeeld. "Daarbij wordt actief opgetrokken met de provincie, de gemeente en het bedrijfsleven en er is een concrete boodschap. Ameland komt regelmatig langs als het gaat om problematiek met de veerboot en de vaargeul." Marijke vraagt wat haar successen zijn voor Fryslân. Aukje vindt het belangrijk om als regionaal Kamerlid met collega's samen op te trekken. "Er moet goed contact zijn met woordvoerders op verschillende terreinen." Ze heeft zich ingezet voor de voorbeelden die ze net noemde. Ze haalt veel collega's naar Fryslân toe om te laten zien wat hier leeft en dat al in een heel vroeg stadium, bijvoorbeeld op het gebied van de krimp. "Zodra punten op de agenda van de Tweede Kamer staan, ben je eigenlijk bijna altijd te laat," zegt Aukje. Marijke vraagt welk appèl Aukje doet op de aanwezigen, als het gaat om de toekomst. Aukje geeft als raad om nog meer langs te komen bij de Friese Kamerleden, zodat ze binnen de fractie aandacht kunnen vragen voor bepaalde kwesties. "Bestuurders kunnen de Kamerleden ook uitnodigen voor werkbezoeken in gemeenten en de provincie. Benader mensen direct, één op één, via de mail of Whatsapp."

Isabelle Diks wil voorstellen dat het VFG-bestuur naar Den Haag toe komt of dat de drie Friese Kamerleden af en toe uitgenodigd worden voor een gesprek met de VFG. "Het verkopen van het Friese verhaal kan altijd, overal en aan iedereen," zo benadrukt ze.

Een blik in de toekomst met de jongste wethouder, Jouke Spoelstra van Achtkarspelen (27 jaar) en de Jeugdcommissaris van Fryslân, Razwan Popal (17 jaar)

Marijke merkt op dat ze nu eens niet de jongste in het gezelschap is. Ze vraagt waar Razwan zich als jeugdcommissaris druk om maakt en hoe hij invloed kan uitoefenen. Razwan geeft aan dat hij als jeugdcommissaris vooral de taak heeft om de jongeren bij de politiek te betrekken. Hij heeft geleerd dat samenwerking als Friese mienskip heel belangrijk is. "Samen met anderen kan je op den duur met een nieuwe visie naar grote problemen kijken. Met de VFG samen kan daarin een groot verschil gemaakt worden." Marijke vraagt welk advies Razwan heeft voor de bestuurders van de oudere generatie, de zogenaamde 'silver generation'. Hij vindt dat ze vooral moeten luisteren naar de jongeren.

Jouke Spoelstra is no in jier wurksum as wethâlder fan de gemeente Achtkarspelen. Marijke freget wat syn observaasje is as it giet om syn kollega's yn de Fryske gemeenten. Jouke jout oan dat syn ûnderfining is dat elkenien wol hiel belutsen is by de eigen gemeente en de ynwenners. Hy hat fannemiddei in pear kear it wurd 'burgers' heard, mar jongelju tinke dêrby faak oan McDonald's, en hy jout dêrom de rie om it wurd 'ynwenners' te brûken. "As je as bestjoerder jesels ek sjogge as ynwenner, dan kinne je in soart fertrouwensbreuk mei de polityk en de bestjoerslaach foarkomme." Marijke freget hoe't je in yngewikkelde begutting útlizze oan jongelju. Jouke seit dat jongelju by in begutting faak gelyk al ofheakje. Yn 'e feesttinte komme minsken wolris op him ôf mei de fraach wêrom't by it oanlizzen fan in dyk bepaalde punten net meinaam binne. "Dan is it de taak fan in bestjoerder om út te lizzen wêrom't dat sa dien is. Dat betsjut noch net dat minsken it der altyd mei iens binne." Minsken witte dat hy ek hikke en tein is yn de gemeente. Hy hopet sa dat it fertrouwen tusken ynwenners en polityk der wer wêze kin. Marijke freget oan Jouke hoe't yn in netwurk efektyf gearwurke wurde kin. Jouke jout oan dat er earder noch gjin kontakt hân hat mei de VFG. "Op it momint dat fraachstikken gemeenteoerstiigjend binne, lykas mei de flechtlingeopfang en it sosjaal domein, dan moatte dy saken mienskiplik oanpakt wurde. De VFG hoecht lykwols net te sykjen nei ûnderwerpen om mar byinoar te sitten en dat gefoel haw ik wolris yn ferskate oerliskommisjes," seit er. Marijke Roskam betanket Jouke en Razwan foar harren ynbring en giet derfan út dat we oer tsien jier noch fan harren hearre: lokaal, regionaal of miskien lanlik.

Ludieke afsluiting jubileumprogramma door Willem Gunneman

Marijke betanket alle sprekkers foar harren bydragen. Sy hat in protte respekt foar it wurk dat yn de lokale polityk bart, as grutske Fries en nije ynwenner fan Súdwest-Fryslân mei noch ien op komst. Se jout it lêste wurd oan de yn har eagen bêst klaaide man yn 'e seal: Willem Gunneman.

Gunneman sluit de middag feestelijk af met een aantal liedjes. Als eerste een fragment van het nummer 'Het Dorp' van Wim Sonneveld, die honderd jaar geleden geboren werd. Willem vraagt Tjeerd van der Zwan van welke soorten muziek hij houdt. Toevallig is dat Wim Sonneveld, hij houdt niet van de Rolling Stones. Vanuit de zaal is boegeroep te horen. Gunneman brengt een luisterliedje met wat beat en een gitaar speciaal voor Tjeerd van der Zwan met een impressie van het plenaire programma. Daarna vraagt hij Bearn Bilker naar zijn muzikale voorkeur. Bilker noemt daarop: "Bach en opera." Gunneman laat in een operalied de hoogtepunten horen van hetgeen Bilker verteld heeft over de geschiedenis van de VFG. Het volgende luisterliedje gaat onder meer over de veranderende grenzen in Fryslân en het mooie Friese woordje 'mienskip'. Uit de bijdrage van de heer Brok heeft Gunneman op kunnen maken dat Friezen eigenlijk een beetje te bescheiden zijn. Dat dat anders moet verwoordt hij met het lied 'Het is moeilijk bescheiden te blijven'. Naar aanleiding van het vraaggesprek met Isabelle Diks en Aukje de Vries zingt hij het lied 'Oh oh Den Haag' met een eigen tekst. "Stuur simpelweg een appje, bel of kom gewoon een middag naar Den Haag."

Gunneman heeft nog een aantal korte gesprekjes met mensen in de zaal. Wethouder Arend Dijkstra van Menameradiel geeft als advies voor de komende honderd jaar: "Dat we met elkaar gezamenlijk op blijven trekken, ook naar Den Haag toe." Houkje Rijpstra, tot voor kort wethouder van Tytsjerksteradiel en nu directeur van Circulair Fryslân, geeft aan dat ze hoopt dat Fryslân een voorbeeld zal blijven en nog meer zal worden op het terrein van de beweging naar de circulaire economie. Willem Gunneman vraagt haar nummer en adres, maar die gegevens houdt ze wijselijk voor zich. Houkje vertelt dat ze van blues houdt. Gunneman brengt dan een bluesy nummer over elektrische auto's, energie, circulaire economie, samenwerking en bevlogen aan de toekomst bouwen op basis van onderling vertrouwen als missie voor de komende jaren van de VFG.

Hierna wordt een groepsfoto van alle mensen in de zaal gemaakt. Als afsluiting zingt Willem Gunneman samen met de enthousiaste bestuurders it Frysk folksliet: "Frysk bloed tsjoch op, wol no ris brûze en siede!" En dan staat voor alle aanwezigen een heerlijk buffet klaar in de foyer.